E T I K A V R Á M C I D U C H O V N Í V Ý C H O V Y

Piešťany 9. 9. 2012

Tak já začnu trochu tradičním způsobem – uctíváním Trojitého klenotu, jež je zdrojem inspirace pro všechny buddhisty.

Namó tassá bhagavató sammá sambudhassá

Namó tassa bhagavató araható sammá sambudhasa
Namó tassa bhagavató araható sammá sambudhasa

Iti pi só bhagavá araham sammá sambuddhó
viždžá-čaraná-sampannó
sugató lóka-vidú
anuttaró purisa-dhammá-sárathí
sathá déva-manusánam
buddhó bhagavá ti

Svákkható bhagavatá dhammó

sanditthikó ákalikó éhi-pasikó, ópanajikó

paččatam véditabbó viňňúhi ti

Suppatipannó bhagavató sávaka-sanghó

Udžuppatipannó bhagavató sávaka-sanghó

Ňájappatipannó bhagavató sávaka-sanghó

Sámíčippatipannó bhagavató sávaka-sanghó

Jad´idam čattári purisa-jugáni attha purisa pugalá

Ésa bhagavató sávaka-sanghó áhunejjó páhunejjó

Dakkhinejjó aňdžali-karaníjó

Anuttaram puňňakkhetam lókasá ti

Tak téma dnešního rozhovoru je „Etika v rámci duchovní výchovy“. Tak to je opravdu dobré téma. To tady náš přítel Ivan vybral.

A jelikož vidím prostředí, účastníky – tak se jedná o více-méně neformální záležitost. Proto já krátce vysvětlím a pak záleží na vás jaké budete mít otázky – tak budu odpovídat.

Jak asi všichni víme, účel duchovní cesty a duchovní cesta sama, není nic jiného, než hledání klidu. Klidu v sobě. A že se právě nacházíme zde, a přišli jste poslouchat toto téma – předpokládám, že hledáte právě klid v sobě. A účelem duchovní cesty, neboli účelem náboženství ve smyslu religion, religére – je znovu se spojit. Znovu se spojit s čím? Spojit se s tím, co je v nás opravdové. A to, by mělo být to, co nám přináší hluboký pocit klidu a naplnění.

Buddhistické učení je vlastně učení tří složek:

Síla – což je učení etické.

Samádhi – což je učení koncentrace vědomí.

A pragjá nebo paňňá – což je učení modrosti.

A tyto tři složky, dá se říci – jsou od sebe neodlučitelné.

Každá z těchto složek může najít naplnění jen tehdy, jestliže je chápána ve vztahu k těm ostatním složkám.

To znamená, že:

Etické myšlení může dozrát jedině tehdy, jestliže je spojeno s disciplínou koncentrace a s disciplínou moudrosti.

Disciplína koncentrace může jedině uzrát, jestliže je spojena s disciplínou etického jednání a disciplínou modrosti.

A moudrost může též jedině dozrát, jestliže je spojena s etickým jednáním a etickým předsevzetím a s koncentrací.

Čili. Abychom poznali to, co je v nás opravdové a co je spojené s naplněním existence a s pocitem klidu, který trvá a nemůže být ztracen – tohoto klidu člověk může jedině dosáhnout tím, že pozná to, co je pravé, pravé v nás, a že se s tím spojí a stane se s tím jeden.

Čili. Z hlediska buddhismu – etické jednání a etické předsevzetí je nerozlučitelné s disciplínou koncentrace a s moudrost. Tak je to též vysvětleno v písmu, například v Subbá suttě – kde Buddha přímo učí, že:

„Moudrost není nic jiného, než etika. Etika není nic jiného, než moudrost."

V tomto smyslu, též etické učení by mělo být chápáno. Bohužel, ne vždycky je – ale tak by to mělo být.

Síla – tedy etická stránka buddhistického učení, doslova znamená – „to, co občerstvuje naše vědomí, naši mysl".

Občerstvuje. To znamená – jako v dnešním počasí: Když jste v chládku je vám dobře – když jste na slunci a je těch 39 ° C (jsem viděl v Bratislavě na slunci), tak budete si cenit toho, že jste v chládku. A chládek do našich duší přináší etické jednání a etická předsevzetí.

Celé buddhistické učení – tedy tyto tři disciplíny: disciplína etického jednání, disciplína koncentrace a disciplína moudrosti, které na sebe navazují a tvoří celek – má jeden

účel. A to je – čistota vědomí.

Čistota vědomí je cíl buddhistické cesty a je to též navázání na to, co je v nás opravdu pravé.

To co je v nás pravé z hlediska buddhismu – je právě toto čisté vědomí, které je obzvláště zdůrazňováno v mahájánovém buddhismu – je vlastně naše podstata – je to, co je v nás pravé.

Čisté vědomí je právě to, co cestou etického jednání, cestou koncentrace a cestou modrosti v sobě kultivujeme a v sobě nacházíme.

Stav klidu, který se nazývá v buddhismu nirvána – a což je cíl všech, kteří buddhismus studují – stav klidu, který nemůže být přerušen – je stav nirvány – a tento stav je vysvětlován, jako stav čisté mysli.

A co znamená stav čisté mysli, čistého vědomí?

Znamená to stav bez tří kořenů nečistoty v nás – a to je: Chtíč. Nevole. A nevědomost.

Díky chtíči, nevoli nebo-li zlosti a nevědomosti – nacházíme se právě ve stavu neklidu.

Tento stav neklidu je stav vědomí, které se stále mění podle toho, jak se mění situace.

A stav klidu, stav nirvány, je právě stav vědomí – ač se situace stále mění (a každý z nás žije ve světě, kde situace se stále mění), stav vědomí, stav klidu se nemění.

A tento stav je právě spojen se stavem čistoty vědomí – Vědomí bez chtíče. Vědomí bez zloby. A bez nevědomosti.

Nevědomost (v buddhismu) a chtíč a zloba – je jeden proces.

Jelikož máme chtíč a zlobu – máme nevědomost.

A jelikož máme nevědomost – máme chtíč a zlobu.

Co bylo první a co přišlo později? Je asi otázka jako (co bylo dřív) vejce a (či) slepice? Tuto otázku není možné rozřešit. Jelikož předpokladem slepice je vejce, a předpokladem vejce je zase slepice.

Tento stav se nazývá samsárický. Samsárický stav znamená doslova – vědomí, které se rozplývá a těká, podle našich pocitů, které dominují naše vědomí.

Jak pocity dominují naše vědomí a způsobují, že naše vědomí je v neklidu a je těkavé?

Tím, že lpíme na tom, co je příjemné – jsme ve stavu neklidu, když prožíváme to, co je nám příjemné.

Tím, že máme zlobu, vůči tomu, co nám je nepříjemné – tím též se nacházíme ve stavu neklidu.

A vědomí toho, že jsme právě ve stavu neklidu, přichází tím, že jestliže máme pocit ne-příjemný ani ne-nepříjemný, buď prožíváme nudu, nebo prožíváme rozrušení, hledáme rozrušení – a nejsme s to (díky stavu nevědomí nejsme s to) zůstat ve stavu vědomí, které neprožívá ani příjemný pocit, ani nepříjemný pocit, tedy neutrálního pocit.

Proto, ať náš pocit je jakýkoli (ať je příjemný, nepříjemný nebo neutrální) – prožíváme stav neklidu. A tento stav neklidu se právě nazývá samsára.

Sam znamená dohromady. A sára znamená rozplývá se. Rozplývá se dohromady s objekty našeho poznání. A není schopná soustředit se sama v sobě.

Právě klid přichází tím, že bytost nachází schopnost se soustředit sama v sobě a vidět nesmyslnost tohoto procesu lpění na tom, co je nám příjemné, a zlobu vůči tomu, co je nám nepříjemné.

První krok k pochopení principu klidu – je právě etické předsevzetí.

Tím, že máme předsevzetí nezabíjet – vlastně kultivujeme vědomí, které nereaguje zlobou na ty předměty, které jsou nám nepříjemné.

Tím, že máme předsevzetí nekrást – vlastně v sobě tlumíme chtíč, který způsobuje neklid v našem vědomí.

Tím, že máme předsevzetí nesmilnit – zase tlumíme v sobě chtíč, který je zdrojem našeho neklidu.

Tím, že máme předsevzetí nelhat a nepoužívat hrubá slova, a nikomu nenadávat, a nemluvit to, co nemá smysl – zase máme tendenci vyhnout se tomuto začarovanému kruhu lpění na tom, co je nám příjemné a zlobit se na to, co je nám nepříjemné.

A tím, že se zdržujeme všeho, co omamuje naši mysl, vlastně též – zdržujeme se toho, abychom dali další podnět této slepé uličce lpění na tom, co je nám příjemné, zloby vůči tomu, co je nám nepříjemné, a otupělost vůči pocitu, který není ani příjemný ani nepříjemný.

To, co rozlišuje naše vědomí – jsou právě pocity. Naše vědomí je dominováno pocity.

To, co vědomí rozlišuje – rozlišuje na základě toho, co je nám příjemné, co je nám nepříjemné a co je nám neutrální.

A podle toho se chováme, podle toho si klasifikujeme svět – to se nám líbí, to se nám nelíbí – a podle toho též jednáme, podle toho, co se nám líbí nebo nelíbí. – Tím vlastně pokračujeme stále ve stavu vědomí, které je definováno neklidem.

Aby si člověk mohl uvědomit, že toto je stav naší existence – musí se prvně naučit koncentrovat mysl.

Čili – koncentrace je základ disciplíny sebeuvědomění.

Čili. Ve stavu koncentrace meditující, nebo jogín prožívá stav, kdy vědomí se naplní samo sebou a nehledá rozptýlení venku. Tím pádem člověk, či bytost si začíná být vědoma tohoto začarovaného kruhu lpění na tom, co nám je příjemné a zloby vůči tomu, co je nám nepříjemné.

Proč?

Protože ve stavu koncentrace – samádhi, což je rovnoměrnost mysli (samádhi není žádný mystický stav, jak se u nás často překládalo – trans nebo něco podobného – právě naopak, je to stav rovnováhy vědomí) – kdy vědomí nelpí na tom, co je příjemné, neodmítá to, co je mu nepříjemné a nehledá, když má neutrální pocit, nehledá rozptýlení a nemá nudu.

Toto je stav samádhi. Samádhi doslova znamená: Sam je dohromady a správně. A ádhána znamená aplikace vědomí vůči objektu.

Jestliže člověk je schopen, najde v sobě díky koncentraci schopnost aplikace vědomí na objekty – ať už je to osoba nebo věci ve smyslu rovnováhy vědomí (že nelpí na tom, co je příjemné, neodmítá to, co je nepříjemné, a nehledá rozptýlení vůči tomu, co přináší neutrální pocit) – zakotvuje díky koncentraci v moudrosti.

Moudrost v buddhismu je založena na koncentraci. Jedině koncentrace na základě etického předsevzetí, dává možnost vidět věci tak, jak jsou.

Jestliže vidíme věci tak, jak jsou, vidíme též, že stejný předmět, který nějakou dobu je nám příjemný, za nějakou dobu se stane ten nejnepříjemnější pocit. Myslím, že většina z vás ví, o čem mluvím.

Moudrý Árjadéva ve Čtyřista verších říká (jeden verš říká):

„Ty hlupáku – to, co ti bylo předmětem lásky

se stalo předmětem nenávisti a předmětem otupění.

A ty hlupáku – ještě věříš, že tento svět je reálný?“

Toto je situace vědomí – tak zvaného samsárického vědomí. Je to situace, kdy věříme, že objekty naší zloby a našeho chtíče jsou reálné objekty a že trvají – a že budou stále objekty zloby a chtíče.

Ovšem, tak to nikdy nebude. Proto právě naše city a naše vědomí je frustrováno – a žijeme stále v pocitu neklidu, který si myslíme, že je nám vlastní.

Ale tento pocit neklidu je dán naším nesprávným pozorováním skutečnosti. Ne na základě zážitku, který koresponduje s pravou situací ve světě – ale je to absolutně náš osobní zážitek.

A toho bychom si právě měli být vědomi. A toho si budeme vědomi jedině tehdy, jestliže budeme mít jisté etické principy jednání, které omezí tento reflex chtíče vůči tomu, co je nám příjemné, zloby vůči tomu, co je nám nepříjemné a nudy či těkavosti mysli v přítomnosti pocitu, který je nám neutrální.

Tak asi ve zkratce.

Půl hodiny – jsem vysvětlil jádro etického vědomí ve smyslu struktury celého buddhistického učení. A teď je čas na otázky a na odpovědi, protože na detaily stejně nebude čas.

Buddhistické učení je obzvláště jednoduché – já jsem se to také snažil jednoduše interpretovat.

Ale jednoduchost buddhistické učení je rozvedena do takové komplexnosti, že jeden život, ba dva životy, tři životy nestačí k tomu, abychom vstřebali komplexnost buddhistické učení, které je založeno právě na skutečnosti tak, jak ji prožívá člověk uvědomělý – ne člověk, který k tomuto tréninku morálnosti, koncentrace a moudrosti nemá přístup.

Tak já jsem vysvětlil to základní – a dle mého názoru, to nejdůležitější k pochopení

buddhismu.

A teď je na vás, abyste dle vašich zájmů to dál vstřebávali. Jestliže se chcete zabývat buddhismem, měli byste si být vědomi tohoto aspektu, které je vlastně jádrem buddhismu – často nechápaným.

Buddhismus je velice praktické učení, není to žádná metafyzika, která je odloučená od našeho každodenního života. Není to nic jiného, než náš každodenní život. Prakticky v každé chvíli prožíváme toto, co jsem tady vysvětlil. Jenomže to prožíváme se vědomím zašpiněným, proto si nejsme vědomi těch důsledků, které je třeba z toho odvodit.

Nirvána je stav vědomí, které právě není v tomto samsárickém začarovaném kruhu – Ipění na příjemném, zloby vůči nepříjemnému a otupělosti vůči neutrálnímu pocitu – a proto vlastně je to učení, které nás vede ven z utrpení světa.

Svět v pojetí buddhistickém není nic jiného, než toto začarování – než tento začarovaný kruh mysli, která je v objetí těchto pomýlených představ o tom, že to, co je nám nepříjemné, opravdu existuje jako něco podstatného – to, co je nám příjemné, existuje též jako něco opravdu podstatného – a že naše pocity nudy a roztěkanosti mysli jsou objektivní pocity vědomí.

Tyto pocity vědomí jsou absolutně neobjektivní – jsou to jenom pocity omezeného vědomí. Ne vědomí, které nám opravdu patří.

Co vy na to?

M: Ja by som mal otázku. Aký doporučujete vzťah k príjemným, nepříjemným a neutrálnym pocitom?

Bh. Dh.: Odpoutaný stav. Neidentifikovat se s ním, ale zůstat v rovnováze. I osoba probuzená, jako Buddha, prožívá stejně jako my – že jídlo chutná dobře, nebo jídlo chutná špatně. Ale když jídlo chutná dobře, tak nesní toho (smích) ….nedá si toho pět

talířů. A když chutní špatně, tak si dá přesně to, co potřebuje.

A to je stav vědomí, jež není vázána na objekt, ale jež objektem vládne. A buddhistický trénink – je právě trénink k dosažení tohoto cíle. My jsme obětí tohoto objektu.

Každý aby existoval, potřebuje jíst. A potřebuje vidět a potřebuje slyšet. Ale nikdo nepotřebuje lpět na tom, co je příjemné a mít zlobu vůči tomu, co je nepříjemné. To jedině škodí, ale ničemu to neprospívá.

Ale protože nejsme si toho vědomi, proto žijeme v neklidu. A tento neklid se nedá odstranit, ani když zmizíme do nejhlubšího místa na dně oceánu, nebo když vylezeme na nejvyšší horu, nebo když vyletíme do vesmíru – nikdy se tohoto pocitu nezbavíme, pokud nepochopíme o co se jedná.

M: V takom bežnom životě, nejaký návod…

Bh. Dh.: Důležité je – ve „středu" (centrem, základem) je koncentrace, vyvinout jistou koncentraci a být si vědom těchto procesů. Bohužel většina z nás si tohoto začarovaného kruhu není vědoma. A právě proto tolik utrpení. Utrpení vlastní, utrpení v rodině, utrpení v práci. A toto utrpení není nic jiného, z hlediska buddhismu, než mylné představy o sobě a o životě. Naprosto praktické učení.

M: ???

Bh. Dh.: Právě, z buddhistického hlediska, v naší civilizaci, když někdo mluví o prázdnotě – to znamená, že mu něco chybí. Z hlediska buddhismu, prázdnota je právě tento stav, kdy člověk na ničem nelpí – což je stav naplnění.

Když ale já řeknu, že jsem prázdný, tak přijde asi Lukáš a řekne: „Neber si to Tomáši tak. Pojď, pojď ke mně na čaj." Prostě jiné představy o životě.

Právě tento stav nelpění na ničem – tomu se říká prázdnota. To je stav nelpění na tom, co je příjemné, ne-zloby vůči tomu, co je nepříjemné a neotupění vůči neutrálnímu pocitu. Pro člověka probuzeného neexistuje stav nudy nebo stav roztěkanosti.

Jelikož nejsme probuzení, proto ještě stav roztěkanosti a nudy můžeme prožívat, ale jinak to není možný.

M: ???

Bh. Dh.: To je těžké rozhodnout. Ale jestliže člověk najde uspokojení ve svém vědomí – a to je to nejvyšší… …intelektuální, nebo to není intelektuální uspokojení, to je uspokojení vlastně ve vyšším stavu vědomí – vědomí jež je nevázané. Tento stav uspokojení je to nejvyšší uspokojení.

Jestliže člověk dosáhne tohoto stavu, no tak nemá tolik zájem o tyhle ty nižší uspokojení, které není… Ať je člověk jakýmkoli mistrem sexu – nemůže (mu to) přinést uspokojení, které trvá.

A toho si je člověk vědomej – jestliže dostal nějaké vyšší uspokojení, tak to nižší uspokojení – už nebude na něm lpět. Nehledá ho – protože našel něco lepšího.

M: Tomuto rozumiem, ale…

Právě etické uspokojení je nižší, než je uspokojení ze samádhi – ale je předpokladem samádhi.

Zase. Uspokojení samádhi je nižší, než uspokojení moudrosti, (nebo) Moudrost může jenom dozrát, když člověk vědomí(m) transcenduje svět – aspoň z buddhistického hlediska.

A toto uspokojení je ještě vyšší, než uspokojení ve stavu samádhi se světským objektem, jako je dýchání třeba, nebo barvy a tak dále.

Čili. Čím? Jak člověk se odpojí od něčeho? – Tím, že prožije něco lepšího. Tak je naše vědomí stavěno. Jestliže prožije něco lepšího, odpojí se od toho, co je nižší, co nepřináší tak hluboké uspokojení.

Sex je samozřejmě velice příjemný, to víme všichni, ale uspokojení sexu je na daleko nižší úrovni, než uspokojení, které člověk dosahuje koncentrací.

Uspokojení koncentrací je též – jelikož je přechodné, protože nemůžeme stále udržet koncentraci, pokud nedosáhneme vědomí objektu, který přesahuje (transcenduje) svět. Proto je to též přechodné vědomí.

A též stavy různé koncentrace… V buddhismus i výcvik koncentrace tím, že stále hlubší…Čím hlubší koncentrace, tím hlubší klid. Čím hlubší klid, tím větší uspokojení.

Čili, jediná cesta – cesta, která je dnes doporučovaná v buddhistickém učení, je cesta plného požitku toho, co uspokojuje víc – k odpoutání se od toho, co není dostatečně uspokojující.

To je logické. A naše mysl pracuje tímto způsobem.

Jestliže jsme nuceni… Jako třeba na vojně jsme nuceni k abstinenci, o to víc budeme myslet na sexualitu a tak dále, protože jsme k tomu nuceni. Ale nezažili jsme něco, co nás více uspokojí. Proto, co dělají vojáci v kasárnách? Jak se říká v češtině: „Jde poručík z kasáren, hlavu plnou prasáren."

Stále bude myslet na to co zná, co přináší požitek. Protože požitek sexu je ten nejpříjemnější požitek, co většina z nás zná, proto stále bude myslet na sex, pokud nezažije něco lepšího. Stejný třeba, jako ten, kdo nezažije ani potěšení se sexem, tak si to obrátí na jídlo, tím pádem pak ztloustne. To jsou stále komplexy založené na tomto principu.

A to, co je plnější, to je vždy to, co je spojené s hlubším klidem – naplněním. To je cesta jógy v buddhismu nebo duchovních věd. Tím, že praktikující zažívá hlubšího klidu, tím se odpoutává od objektu smyslového uspokojení. Jinak to nejde.

Tím, že vůlí si zamanu, že se stanu brahmačárí – no tak tím tu potřebu nepřekonám. Jedině ji překonám tím, že poznám něco, co mě uspokojuje více. Je to tak, nebo ne?

M:To ste krásne pomenoval, 20 rokov som si to myslel…

Stále budeme frustrovaní, dokud nepoznáme něco, co nás uspokojuje víc, než to, na

čem lpíme.

M: Čo mám teraz robiť v rámci manželského života s manželkou?

Bh. Dh.:Musíte najít něco, co uspokojuje víc. Pak…

M: Ja už som to našiel.

Bh. Dh.: Tak to je v pořádku. Tak ona by totéž měla najít – to je důležité.

M: ???

Též i… v podstatě princip sexu. Sex člověk plně neprožije pokud se od něj neodpoutá. Tím, že právě na něm tolik lpí, tím nebude schopen to intenzivně prožít. To je paradox.

Smysly… Člověk může…Ten, kdo se odpojí od smyslů právě, užívá smysly daleko víc. – Tím, že na nich nelpí.

Takový Buddha, nebo arahat si je vědom daleko víc, než kdokoli jiný, co chutná dobře, nebo co nechutná dobře. Ale on nelpí právě na tom, co chutná dobře. Ale je si toho vědom daleko jasněji než ti, co nemají přístup k této duchovní disciplíně – protože jeho smysly jsou jasné.

Lpění na objektech smyslů je právě to, co otupuje smysly. Ale, my jsme, bohužel, většina z nás si toho není vědoma. Proto většina z nás nemá zájem o duchovní život. Duchovní život je právě to, co dělá mysl a smysly jasné. A v buddhistickém pojetí, mysl není nic jiného než jeden ze smyslů.

M: Ja by som mal jednu otázku, možno viac. Može byť, teda v buddhisme, možu existovať etické princípy, ktoré sú presne a nemenne definované, a ak áno, aké? Nemenne definované etické principy, a ak nie, tak prečo? A taká návazná otázka, v Nibbáně možu tiež existovať etické principy?

Bh. Dh.: Etické principy, jak už jsme se zmínili o tom – je základ duchovních věd. Ale, jestliže člověk dosáhne hlubšího poznání – vlastně transcenduje zlo a dobro.

M: Takže vlastně možem povedať, že ak sa člověk dopracuje Nibbány, tak tam už etické principy jako takové neexistují, ale v normálním světě…

Bh. Dh.: Etické principy existují. Ten, kdo dosáhl nirvány se jistě chová eticky.

M: A možu byť niektoré etické principy byť definované ako nemenné? Nemenné etické princípy?

Bh. Dh.: Z hlediska buddhistické etiky, to co je etické – je zdravé. Tomu se říká kusala, akusala. Zdravé ve smyslu – zručné. A zdravé ve smyslu, že to přináší… jako, že nechává tělo…

Naše tělo a vědomí je komplex. My prožíváme vědomí tělem – A prožíváme tělo vědomím. To je komplex.

A to, co je zdravé pro tento komplex těla a vědomí, uvnitř a venku – to je etické.

To, co je nezdravé – to je neetické.

Zloba nám vyloženě škodí, a škodí též osobě, na kterou se zlobíme. Jestliže někdo nás nenávidí, to cítíme ve střevech vyloženě. A jestliže někdo vůči nám má chtíč, to cítíme též – ale klid tím nedosáhneme.

Jestliže někdo vůči nám má lásku bez chtíče – prožíváme to zase jinak. A to je ten zdravý pocit – láska, soucit bez chtíče. To je to, co právě nechává komplex vědomí a těla uvnitř a venku prospívat. A to je etické.

Čili, etičnost je zdravost – a neetičnost je nezdravost. Dá se to prostě (absolutně) z hlediska praktického vysvětlit.

M: Može vzniknúť niekedy rozpor mezi etickým princípom a svedomím?

Bh. Dh.: Může. Naprosto.

M: A čo je potom člověk ???

Bh. Dh.: Moudrost – je to nejdůležitější. Buddha vysvětluje též etiku…

M:???

Bh. Dh.: Každý může dělat jenom to, co připustí jeho svědomí. A pro někoho, kdo má duchovní výchovu, kdo má koncentraci, kdo má moudrost – i malé neetické jednání mu způsobuje velké potíže. Pro toho, kdo nemá etické cítění – i velké… ten může krást, zabíjet a nezpůsobuje mu to velké potíže. Protože nemá to cítění.

Právě etické cítění, koncentrace a moudrost je to, co dělá mysl jemnou. Jedině jemná mysl je s to chápat jemné objekty. Hrubá mysl nechápe jemné objekty.

A jedině díky jemným objektům člověk může transcendovat hrubé objekty. Tím pádem netouží po smyslech a může se odpojit od svých chtíčů. Jinak to není možné.

Proč se může odpojit? Protože zažil jemnější vědomí a jemnější vědomí je nerozlučně spjato s jemnějšími objekty – které chápe jen ten, kdo má jemnější vědomí. Ten, kdo nemá jemnější vědomí, ten nechápe tyto objekty. Třeba tomu nedělá vůbec potíže…Ten kdo prošel jistým etickým tréninkem, jako mnich – tak nemůže prostě krást. Není to možné.

M: A čo potom robiť, keby som vedel, že krádež zabráni horšiemu zločinu?

Bh.Dh.: To je možné.

M: Ukradnem pištol a on ho vlastne tým pádom nemože zabiť.

Bh.Dh.: To je možné.

Z hlediska mahájány, Buddha sám, třeba. Zabil člověka. Jako bodhisattva, ne jako Buddha. A v jaké situaci? Že bylo 500 kupců na lodi a kapitán té lodi byl zločinec, který je chtěl zabít a tím pádem je připravit o majetek. A Buddha si toho, jako bodhisattva, ještě ne jako Buddha – si byl toho vědom. Právě proto zabil ho, aby zachránil 500 životů.

Čili, jeho čin – přesto, že je neetický – je z hlediska vyššího poznání, je vlastně etický.

M: A vlastne keď to beriem že (?) svedomie a moudrost, vyhrala múdrost. To svedomie samozrejme. A etický princip bol ???

Bh. Dh.: I když… Je to těžký problém. Těžko se to dá řešit. Těžko rozhodovat. To je nad naší schopnost rozhodnout.. Právě proto člověk by neměl lpět na svých názorech.

M: Preto sa pýtam na tieto etické principy, či možu byť takto nemenné? Alebo vlastne tým pádom i ten názor…

Bh. Dh.: Těžko. Protože etické principy jsou založeny…

Třeba. Celé etické učení je založeno na principech, které nejsou hlubší moudrost.
Z hlediska hlubší moudrosti neexistuje osobnost, v buddhismu. Osobnost je prostě 5 agregátů existence – a my když mluvíme o osobnosti, mluvíme o něčem neměnném.

Ale z hlediska etického existují osobnosti, které mají dobré jednání, špatné jednání. Ale tím, že neexistují osobnosti z hlediska vyšší moudrosti, tím je to vlastně kontradikce, sama o sobě.

Ale na tuto kontradikci je nutno přistoupit, protože ten, kdo je probuzený, neměl by mít problém ve světě. Protože rozumí tomu, co je pravé a co je nepravé, tak přijme to, co moudří lidi považují ve světě za dobré –a to, co nepovažují za dobré, tak to prostě nedělá. Tím pádem se vyhýbá konfliktu ve světě. Proto Buddha říká:

„Svět argumentuje se mnou, ale já neargumentuji se světem.

Co moudří muži ve světě považují za dobré – já též považují za dobré.

To co považují za nedobré – já též považují za nedobré.“

Problém je, že často ti, co o našich osudech rozhodují – jsou lidé nemoudří. To je další problém.

M: ???....sex. A Vy ste vlastne na to odpovedali už v priebehu, že sex jako taký má

vlastne časti – časť je vlastne telesná stránka, časť je vlastne duchovná stránka. A v priebehu spoluúčasti, spolučinnosti, má nejaký zmysel, má nejaký význam. …chcem aby to bolo nejak komplexne povedané. Trebárs realizácia muža, on sa nepotrebuje realizovat v sexe, z jeho telesného hľadiska. Žena, tá aby bola….jej telo bolo naplnené, realizované, tak v podstatě práve táto složka je vlastne to, čo by ju nejakým zposobom dalo charakterizovať, to tělo.

Bh. Dh.: Neměli bychom ženy moc….

M: Jasné, ale pokiaľ by sme to úplně znegovali, že trebárs tým sexom sa vobec nezaoberať – tak ako by bola naplněná tá časť tělesná, tej ľudskej bytosti jako takej.

Bh. Dh.: Důležité je, jestliže člověk žije ve světě a rozhodl se žít ve světě – pak si partner našel partnerku, nebo partnerka si našla partnera, který citově a duševně je na stejné, nebo na vyšší úrovni – pak jedině může najít uspokojení.

Jestliže partner, nebo partnerka je na daleko nižší úrovni, tak pak to uspokojení holt asi nenajde. Tak to je.

Dříve v Indii, nebo v těch duchovních společnostech, právě proto… (bohužel u nás to tak není, právě proto to tak vypadá, že každé druhé manželství končí rozvodem)…

V Indii tradice je, že než se ožení, tak se jdou poradit k astrologovi, nebo u pandita. To je důležitá záležitost, když dvě osobnosti se spojí a chtějí produkovat potomka. To není jen tak, že se líbí zadek.

Bohužel u nás to tak vypadá, jak to vypadá – protože ta důležitost střetnutí těch bytostí není brána na vědomí. Jenom ten nejnižší pud je brán na vědomí.

M: Može dojsť niekedy ku stavu, že všetci budeme na planéte na takej úrovni, že všetci sex nebudeme potrebovať?

Bh. Dh.: Je mnoho takových případů. Jsou příklady v literatuře, a ještě dodneška, že partneři si našli něco lepšího…

M: Ale já myslím tak, že sex nebude na tejto planéte. Že sa dostaneme …Že či je niečo také v budúcnosti možné?

Bh. Dh.: Podle všech náboženství, nejenom dle buddhismus

Věda věří, že naše kořeny jsou u opic. Ale veškerá náboženství, ať je to křesťanství ale i buddhismus věří, že naše kořeny jsou v božství. Adam byl soběstačný – ze začátku. Nakonec se nechal ovlivnit. Tím pádem byl vyhnán z ráje.

Všichni v sobě máme tuto soběstačnost. Jenomže ji nehledáme. Jenom ten, kdo hledá, ji může najít. Je to je vlastně poselství všech náboženství. Nejenom buddhismu.

Podle buddhismus též naše kořeny jsou v božství. V hinduismu též. Podle judaismu též. Podle islámu též. To je společné poselství všech náboženství. Ale my si těchto kořenů nejsme vědomi. Jenom těch opičích.

M: Ten tělesný pocit je člověku bližší. Ako sa hovorí, košeľa bližšia jako kabát.

Bh. Dh.: Tak dobrý, necháme to takhle. Všichni jsou spokojeni?

Doufám, že jsem dal aspoň trochu inspirace k hlubšímu prožití života – duchovnímu. Tak přeji všem naplnění a klid. A doufám, že na tom budeme společně pracovat. Všichni se musíme snažit v této společnosti. Když se nesnažíme, tak nikdo se za nás snažit nebude. Toho bychom si měli být vědomi.